STUDIA UNIVERSITATIS
Revistă științifică a Universității de Stat din Moldova, 2009, nr.8(28)

INTERMEDIEREA ÎN ASIGURĂRI

Gheorghe MÎȚU
Catedra Drept Civil

According to the Civil code of Republic of Moldova, one of the area which is covered by commercial intermediation is the activity of intermediaries in insurances.

Within the framework of the present article, not only the activity particularities of intermediaries in insurances (agents and brokers), the legal nature of their relationships with their clients and third parties, but also the legal requirements of their authorization and activity are undertaken. For all this, there have been made references to the relevant doctrinaire opinions and national legislative acts.

În contextul dezvoltării domeniului asigurărilor în Moldova, o parte din ce în ce mai mare a activității de asigurare se va desfăşura cu ajutorul intermediarilor în asigurări. Acesta este motivul pentru care legiuitorul a reglementat detaliat activitatea intermediarilor în asigurări în Legea cu privire la asigurări, nr.407-XVI din 21.12.2006 [1].

Deşi nu sunt părți ale contractului de asigurare, intermediarii în asigurări joacă un rol important în încheierea şi chiar derularea efectelor contractului de asigurare [2].

Potrivit art.1 din Legea cu privire la asigurări, *activitate de intermediere în asigurări şi/sau în reasigurări* este activitatea care constă din prezentarea sau propunerea contractelor de asigurare şi/sau de reasigurare, din alte acțiuni de pregătire a încheierii unor astfel de contracte, din încheierea lor, sau de contribuție la gestionarea contractelor, în special în cazul solicitării de daune.

Aceste activități nu se consideră de intermediere în asigurare şi/sau în reasigurare în cazul în care sunt îndeplinite de un asigurător sau de un angajat al lui care acționează sub responsabilitatea asigurătorului. Nu se consideră activități de intermediere în asigurări şi/sau în reasigurări nici următoarele: furnizarea ocazională de informații, în contextul unor alte activități profesionale, al căror scop nu rezidă în oferirea de asistență clienților în vederea încheierii sau administrării unui contract de asigurare şi/sau reasigurare, administrarea daunelor unui asigurător (reasigurător) la nivel profesional şi nici compensarea daunelor şi evaluarea de către un expert a solicitărilor de daune.

Legea cu privire la asigurări, nr.1508-XII din 15.06.1993 (abrogată) a fost primul act legislativ în Republica Moldova care a menționat despre intermedierea afacerii (în cazul dat fiind domeniul asigurărilor). Astfel, art.9 din Legea cu privire la asigurări, dedicat intermediarului de asigurare, stabilea că încheierea şi îndeplinirea contractului de asigurare se efectuează prin intermediarul de asigurare – agentul de asigurare, comisarul de avarie, misitul de asigurare – calitate în care acționează persoane fizice şi juridice. Agentul de asigurare, comisarul de avarie sunt reprezentanți ai asiguratorului şi, pentru o anumită retribuție, desfăşoară activitate în numele acestuia. Pentru exercitarea obligațiilor asumate de agentul de asigurare şi de comisarul de avarie în limitele împuternicirilor ce le-au fost delegate de asigurător răspundere poartă asigurătorul.

Misitul de asigurare este un intermediar independent care desfăşoară activitate în baza acordurilor dintre asigurat şi asigurător.

În conformitate cu art.1 din Legea cu privire la asigurări din 21.12.2006, *agent de asigurare* este *persoană fizică* sau *persoană juridică* (s.n.) ce desfăşoară activitate profesională în baza mandatului acordat de asigurător, având dreptul să încheie, în numele şi din contul asigurătorului, contracte de asigurare cu terții, conform condițiilor stipulate în contractul de mandat, fără să aibă calitatea de asigurător, reasigurător sau de broker de asigurare şi/sau de reasigurare.

Astfel, spre deosebire de legislația franceză, unde agentul de asigurare (*l'agent general*) poate fi numai o persoană fizică (art.2 din Decretul nr.49-317/5.03.1949), în Moldova agentul de asigurare poate fi şi o persoană juridică. Prevederi similare întâlnim şi în art.2 pct.2 din Legea României privind societățile de asigurare şi supravegherea asigurărilor, nr.32/2000 [3], care definește agentul de asigurare ca persoana fizică sau juridică abilitată, în baza autorizării unui asigurător, să negocieze sau să încheie în numele şi în contul asigurătorului contracte de asigurare cu terții, conform condițiilor stipulate în contractul de mandat încheiat, fără să aibă calitatea de asigurător sau broker de asigurare.

Astfel, cum reiese din cuprinsul reglementării, pot avea calitatea de agent de asigurare atât o persoană fizică, cât şi o persoană juridică.

Autorii Dicţionarului de asigurări [4] definesc agentul de asigurare ca persoana care, din împuternicirea societăţilor de asigurare, efectuează operaţiile de asigurare a bunurilor, persoanelor, încasează primele de asigurare. Totodată, în Dicţionarul nominalizat se redă definiţia agenţiei de intermediere a asigurărilor şi reasigurărilor. Astfel, agenţia de intermediere a asigurărilor şi reasigurărilor este o instituţie specializată în domeniul asigurărilor şi reasigurărilor de bunuri şi de persoane, cu răspundere civilă etc., care încheie sau plasează contracte pentru societăţi de asigurare, societăţi de asigurare-reasigurare şi societăţi de reasigurare ori prestează alte servicii privind întocmirea şi executarea contractelor.

În ceea ce priveşte calitatea de agent de asigurare pe care o poate dobândi persoana fizică, vom face câteva precizări în legătură cu posibilitatea acesteia de a dobândi calitatea de comerciant prin desfăşurarea activităţii de negociere şi încheiere a contractelor de asigurare. În doctrina franceză [5], s-a exprimat opinia că agenţilor de asigurare li s-ar putea aplica dispoziţiile legale relative la raporturile dintre agenţii comerciali şi mandanţii lor sau reglementările referitoare la profesii liberale.

Ipoteza pusă în discuţie prezintă relevanţă mai ales prin prisma consecinţelor asupra agentului de asigurare, cu referire specială asupra obligaţiilor profesionale ale comercianţilor.

Astfel, agenţilor de asigurare urmează a li se aplica în mod subsidiar prevederile Codului civil, care în art.1199 alin.(1) prevede că agentul comercial este persoană fizică, întreprinzător independent, căreia i s-au încredinţat împuterniciri permanente de intermediere sau de încheiere de contracte comerciale cu bunuri şi servicii în numele şi pe contul unei alte întreprinderi (principal). Astfel, referitor la persoana fizică care activează în calitate de agent de asigurare se impune în mod imperativ necesitatea înregistrării acesteia în calitate de întreprinzător individual, în conformitate cu prevederile Capitolului VI (art.28-31) din Legea privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice şi a întreprinzătorilor individuali. Aceasta cu atât mai mult cu cât art.1 din Legea cu privire la asigurări din 21.12.2006 include în categoria *participanţilor profesionişti la piaţa asigurărilor* pe asigurător (reasigurător), intermediar în asigurări şi/sau în reasigurări şi actuarul care desfăşoară activitate în temeiul prezentei legi; iar noţiunea de intermediar în asigurări include brokerul de asigurare şi agentul de asigurare. Aşadar, elementul profesionist al agentului de asigurare impune calitatea de comerciant a acestuia în ambele ipostaze (când acesta este o persoană fizică, dar şi atunci când este o persoană juridică).

Totuşi, în literatura de specialitate [6] s-a afirmat că legea nu impune calitatea de comerciant agentului de asigurare-persoană fizică. Cu alte cuvinte, pot fi agenţi de asigurare atât persoanele fizice comercianţi, cât şi necomercianţi. Această opinie poate fi raportată doar la specificul legislaţiei României. Deşi art.48 alin.(2) din Legea cu privire la asigurări nu prevede în calitate de condiţie obligatorie pentru desfăşurarea activităţii de agent de asigurare necesitatea înregistrării în calitate de întreprinzător individual a agentului de asigurare – persoană fizică, în sensul reglementărilor din legislaţia noastră, calitatea de comerciant a agentului de asigurări este incontestabilă. Astfel, din prevederile art.1190 Cod civil rezultă că unul dintre domeniile de activitate a intermediarilor comerciali sunt asigurările. Prin urmare, pentru desfăşurarea oricăreia din activităţile specificate în art.1190 alin.(1) Cod civil este necesară calitatea de comerciant. Totodată, intermedierea în asigurări se caracterizează printr-un specific, care o face să se deosebească de alte forme de intermediere. Intermediarul (mijlocitorul) în afaceri pune faţă în faţă viitoarele părţi în contract şi depune toate diligenţele în vederea încheierii contractului preconizat, însă nu are calitatea de reprezentant [7]. De asemenea, mijlocitorul încheie un contract de mijlocire cu ambele părţi pe care le pune în contact, fiind îndreptăţit la un comision din partea ambelor părţi. Agentul de asigurări, însă, este numai reprezentant al societăţii de asigurare (mandantă), iar în temeiul contractului de agent încheiat este remunerat pe bază de comision numai de către societatea de asigurare. În raporturile cu asiguraţii el acţionează doar ca mandatar al asigurătorului şi îşi declină această calitate.

Agentul de asigurare *persoană fizică* trebuie să întrunească următoarele condiţii:

a) să dispună de pregătire profesională de specialitate şi/sau de competenţă, de cunoştinţe şi aptitudini în domeniul acestei activităţi;

b) să dispună de un contract de asigurare de răspundere civilă profesională în vigoare în valoare de cel puţin 5 milioane de lei pentru fiecare solicitare de daune şi în valoare globală de 10 milioane de lei pe an pentru totalitatea solicitărilor de daune sau de o garanţie echivalentă furnizată de un asigurător în al cărui nume activează sau al cărui împuternicit este;

c) să nu aibă antecedente penale nestinse.

Agentul de asigurare *persoană juridică* trebuie să întrunească următoarele condiții:

a) să aibă ca obiect de activitate numai intermedierea în asigurări;

b) să dispună de un contract de asigurare de răspundere civilă profesională în vigoare în valoare de cel puțin 5 milioane de lei pentru fiecare solicitare de daune şi în valoare globală de 10 milioane de lei pe an pentru totalitatea solicitărilor de daune sau de o garanție echivalentă furnizată de un asigurător în al cărui nume activează sau al cărui împuternicit este;

c) să nu fi fost declarat anterior insolvabil şi să nu facă obiectul unei proceduri de reorganizare şi/sau de insolvabilitate la data solicitării autorizației de la asigurător;

d) să cuprindă obligatoriu în denumire sintagma „agent de asigurare";

e) să aibă asociați şi/sau acționari, precum şi persoane cu funcție de răspundere, fără antecedente penale nestinse;

f) conducătorul său executiv să întrunească condițiile de pregătire şi de experiență pentru această funcție conform actelor normative emise de Autoritatea de supraveghere;

g) să înființeze şi să țină un registru al subagenților, al cărui regim, a cărui formă şi al cărui conținut vor fi stabilite prin acte normative ale Autorității de supraveghere emise întru aplicarea prezentei legi.

Asigurătorul este obligat să înființeze şi să țină un registru special, denumit Registru al agenților de asigurare, atât în sistem computerizat, cât şi pe suport de hârtie, cu arhivarea obligatorie a tuturor modificărilor.

Cerințele profesionale pe care trebuie să le întrunească agentul de asigurare persoană fizică şi persoană juridică, datele ce se înscriu în Registrul agenților de asigurare, obligațiile asigurătorilor privind supravegherea acestor agenți, alte informații referitoare la ei se stabilesc prin actele normative ale Autorității de supraveghere.

Un alt aspect al prezentei analize îl constituie contractul în baza căruia agentul de asigurare îşi desfăşoară activitatea. Din prevederile art.1 al Legii cu privire la asigurări din 21.12.2006, agent de asigurare este persoana fizică sau persoana juridică ce desfăşoară activitate profesională *în baza mandatului* (s.n.) acordat de asigurător, având dreptul să încheie, *în numele* şi *din contul* (s.n.) asigurătorului, contracte de asigurare cu terții, conform condițiilor stipulate *în contractul de mandat* (s.n.), fără să aibă calitatea de asigurător, reasigurător sau de broker de asigurare şi/sau de reasigurare. Totodată, conform prevederilor art.48 alin.(1) din legea nominalizată, agentul de asigurare este persoana fizică sau persoana juridică ce deține din partea unui asigurător o autorizație valabilă, scrisă, denumită în prezenta lege *contract de mandat* (s.n.) pentru a acționa în numele acestuia.

Potrivit art.2 pct.2 din Legea României privind societățile de asigurare şi supravegherea asigurărilor, nr.32/2000, agentul de asigurare îşi desfăşoară activitatea în baza contractului de mandat, iar, potrivit art.34 alin.(1) din aceeaşi lege, el îşi desfăşoară activitatea în baza contractului de agent. Textele, aparent în neconcordanță, conduc la concluzia că activitatea agentului are ca premisă contractul de agent încheiat cu asigurătorul, de altfel, o varietate a contractului de mandat comercial [8]. Într-o opinie contrară, pentru agenții de asigurare-persoane juridice, premisa o constituie contractul de agent, iar pentru persoanele fizice – contractul de mandat comercial.

Legiuitorul nostru, deşi a preluat în Legea cu privire la asigurări din 21.12.2006 multe prevederi din Legea României, totuşi nu a admis o asemenea neconcordanță între prevederile art.1 şi ale art.48 alin.(1). Totuşi, s-ar putea pune problema dacă la baza activității agentului de asigurări ar putea sta contractul de agenție. După cum ne-am expus deja, contractul de agenție nu este altceva decât o varietate a contractului de mandat comercial (profesional, cum îl numeşte legiuitorul în art.1033 alin.(2) Cod civil). Totuşi, în lumina prevederilor art.1199 Cod civil, această posibilitate ar putea fi admisă doar în privința agentului de asigurări – persoană fizică, agent comercial putând fi doar o persoană fizică, întreprinzător independent. În privința agentului de asigurări – persoană juridică, problema nu poate fi pusă în discuție, deoarece activitatea acestuia nu poate avea ca premisă decât contractul de mandat.

Având în vedere că legea se rezumă la a preciza doar denumirea contractului încheiat între asigurător şi agent, fără a-i conferi o reglementare proprie, se impune concluzia că îi vor deveni aplicabile regulile aferente contractului de mandat prevăzute în art.1030-1052 Cod civil.

În România agenții comerciali dispun de o reglementare proprie a contractului de agent, care nu este însă aplicabilă agenților de asigurare (art.8 din Legea nr.509/2002 privind agenții comerciali permanenți) [9]. Din prevederile art.1199 alin.(2) Cod civil nu rezultă însă o asemenea interdicție. Prin urmare, dispozițiile art.1199-1211 Cod civil, care reglementează contractul de agenție, se aplică în mod subsidiar doar agenților de asigurări – persoane fizice.

Legiuitorul a reglementat şi posibilitatea ca din numele agentului de asigurare să acţioneze subagentul de asigurare. Acesta, potrivit art.1 din lege, este persoană fizică, alta decât conducătorul agentului de asigurare persoană juridică, având calitatea de angajat cu contract de muncă încheiat cu un agent de asigurare, care acţionează în numele acestuia şi sub acoperirea contractului de răspundere civilă a agentului de asigurare persoană juridică. Astfel, raporturile dintre agent şi subagent au la bază contractul de muncă şi nu de mandat, spre deosebire de raporturile dintre brokerul de asigurare şi asistentul în brokeraj care au la bază contractul de mandat.

De asemenea, îşi va găsi aplicare obligaţia de neconcurenţă cuprinsă în art.48 alin.(7) din Legea cu privire la asigurări din 21.12.2006, care prevede că un agent de asigurare persoană fizică sau persoană juridică nu poate intermedia aceleaşi clase de asigurări decât pentru un singur asigurător. Astfel, pentru a nu se crea o contradicţie de interese, agentul de asigurare nu poate intermedia aceleaşi clase de asigurări decât pentru un singur asigurător. De exemplu, pentru asigurătorul X va negocia şi încheia contracte de răspundere civilă, iar pentru asigurătorul Y – contracte de asigurare a vieţii.

Considerăm că norma enunţată mai sus are caracter supletiv, astfel încât, în temeiul unei clauze exprese de permitere, agentul de asigurare va putea încheia contracte de asigurare aferente aceleiaşi clase, pentru mai mulţi asigurători. În ipoteza în care agentul de asigurare nu-şi respectă obligaţia asumată, el este răspunzător de prejudiciile pe care le-ar putea produce asigurătorului, temeiul răspunderii sale fiind unul contractual.

Brokerul de asigurare este definit pentru prima oară în legislaţia noastră de Legea cu privire la asigurări din 21.12.2006, în art.1: *broker de asigurare şi/sau de reasigurare* – persoană juridică înregistrată în Republica Moldova care, în condiţiile prezentei legi, negociază pentru clienţii săi, persoane fizice sau persoane juridice, asiguraţi (reasiguraţi) sau potenţiali asiguraţi (reasiguraţi), încheierea de contracte de asigurare (reasigurare) şi care acordă asistenţă pe durata derulării contractelor sau în legătură cu regularizarea daunelor, după caz.

Similar brokerilor de asigurare, în dreptul francez este cunoscută instituţia curtierului de asigurare, care este considerat a fi, în principiu, mandatar al societăţii de asigurare, fiind admisă de asemenea ipoteza să fie şi mandatar al asigurătorului [10].

În România, brokerul de asigurare este definit în art.2 pct.6 din Legea nr. 32/2000 privind societăţile de asigurare şi supravegherea asigurărilor, potrivit căruia broker de asigurare este „persoana juridică română sau străină, autorizată în condiţiile prezentei legi, care, pentru clienţii săi, negociază sau încheie contracte de asigurare şi acordă alte servicii în legătură cu protecţia împotriva riscurilor sau cu regularizarea daunelor".

Activitatea brokerilor de asigurare este reglementată de art.49-53 din Legea cu privire la asigurări.

În principiu, brokerii reprezintă asiguraţii sau potenţialii asiguraţi în relaţiile cu asigurătorii. Obiectul de activitate al brokerilor de asigurare, după cum rezultă din chiar definiţia legală, constă în negocierea şi încheierea contractelor de asigurare. Pe lângă acest prim obiect de activitate, brokerii îşi consiliază clienţii în privinţa clasei de asigurări pentru care să opteze, a societăţii de asigurare cu care urmează să încheie contractul de asigurare, iar, în caz de producere a cazului asigurat, acordă consultanţă sau asistenţă în vederea regularizării daunelor.

Considerăm util să acordăm o atenţie specială anumitor condiţii impuse de lege pentru desfăşurarea activităţii de broker, fără a recurge însă la enumerarea lor (a) şi apoi asupra unor aspecte juridice legate de activitatea brokerilor (b).

a) În comparaţie cu agenţii de asigurare, brokerii de asigurare pot fi numai *persoane juridice.* În conformitate cu prevederile art.49 alin.(1) din Legea cu privire la asigurări din 21.12.2006, în calitate de broker de asigurare şi/sau de reasigurare poate activa orice persoană juridică organizată sub formă de *societate pe acţiuni* ori de *societate cu răspundere limitată* (s.n.), care dispune de licenţă de activitate, eliberată în condiţiile Legii privind licenţierea unor genuri de activitate, precum şi în condiţiile prezentei legi.

Brokerul de asigurare şi/sau de reasigurare trebuie să întrunească următoarele condiţii:

✓ să corespundă cerinţelor prevăzute la alin.(1) – persoană juridică organizată sub formă de *societate pe acţiuni* ori de *societate cu răspundere limitată*, care dispune de licenţă de activitate;

✓ să dispună de un capital social, vărsat în formă bănească, a cărui valoare nu poate fi mai mică de 25000 de lei;

✓ să dispună de un contract în vigoare de asigurare de răspundere civilă profesională în valoare de cel puţin 10 milioane de lei pentru fiecare solicitare de daune şi în valoare globală de 15 milioane de lei pe an pentru totalitatea solicitărilor de daune. Apreciem, de rând cu alţi autori [11], că suntem în prezenţa unei asigurări de răspundere facultativă, şi nu obligatorii. Caracterul „obligatoriu" al acestei asigurări nu poate fi interpretat

decât ca o condiție prealabilă de funcționare a persoanei juridice, însă nicidecum ca o asigurare obligatorie în sensul art.5 din Legea cu privire la asigurări. Aceasta pentru că, conform art.5 alin.(2) din legea nominalizată, în asigurarea obligatorie, raporturile dintre asigurat şi asigurător, drepturile şi obligațiile fiecărei părți, condițiile şi modul lor de implementare se stabilesc prin lege. Or, la moment nu există nici un act legislativ care să reglementeze asigurarea obligatorie de răspundere civilă profesională a brokerului de asigurare şi/sau de reasigurare;

✓ să desfăşoare doar activitate de broker de asigurare şi/sau de reasigurare. Datorită impactului social deosebit al societăților de brokeri de asigurare şi/sau de reasigurare, Legea cu privire la asigurări a prevăzut în art.49 alin.(2) lit.d) că brokerul nu poate avea ca obiect de activitate decât brokerajul în asigurări. Aceleaşi au fost rațiunile care au determinat legiuitorul să prevadă că societățile de asigurare nu pot avea alt obiect de activitate în afara activității de asigurare. Astfel, conform prevederilor art.28 alin.(1) din lege, activitatea asigurătorului (reasigurătorului) se limitează la asigurare, reasigurare şi la operațiunile ce rezultă direct din aceste acțiuni, exclusă fiind orice altă activitate comercială;

✓ să păstreze şi să pună la dispoziția Autorității de supraveghere, la cerere, registrele şi înregistrările contabile care să evidențieze şi să clarifice operațiunile efectuate în activitatea sa;

✓ să aibă un personal care să corespundă criteriilor de pregătire şi calificare conform actelor normative privind cerințele profesionale pentru intermediarii în asigurări şi/sau în reasigurări;

✓ să înființeze şi să țină Registrul asistenților în brokeraj, al cărui regim, a cărui formă şi al cărui conținut se stabilesc prin actul normativ al Autorității de supraveghere, emise întru aplicarea prezentei legi;

✓ să prezinte raportările financiare, altă informație privind activitatea sa, în modul stabilit prin actele normative ale Autorității de supraveghere;

✓ să nu fi fost declarat anterior insolvabil şi să nu facă obiectul unei proceduri de reorganizare judiciară şi/sau de insolvabilitate la data solicitării licenței.

Brokerii de asigurare şi/sau de reasigurare nu pot desfăşura activitate prin agenți de asigurare persoane fizice sau persoane juridice ori subagenți, ci numai prin personal propriu sau prin asistenți de brokeraj. Personalul propriu al brokerului de asigurare şi/sau de reasigurare care are drept atribuție principală intermedierea contractelor de asigurare şi/sau de reasigurare şi asistenții în brokeraj vor fi înscrişi în Registrul asistenților în brokeraj.

Asistent în brokeraj, conform art.1 din lege, este persoana fizică sau persoana juridică împuternicită printr-o procură, în baza unui contract cu un broker de asigurare şi/sau de reasigurare şi sub acoperirea contractului de răspundere civilă profesională a brokerului în cauză, să desfăşoare anumite activități necesare pentru îndeplinirea *mandatului de brokeraj* (s.n.). Astfel, raporturile dintre brokerul de asigurare şi asistentul în brokeraj au la bază raporturi specifice contractului de mandat.

Personalul propriu al brokerului de asigurare, care are drept atribuție principală intermedierea contractelor de asigurare şi/sau de reasigurare, activează în temeiul contractului de muncă sau prestări servicii.

După cum am precizat mai sus, în principiu, brokerii de asigurări reprezintă interesele asiguraților sau ale potențialilor asigurați în raport cu asigurătorii. Din această perspectivă, s-a resimțit necesitatea consacrării legale a independenței brokerilor față de societățile de asigurare. În acest sens, art.49 alin.(5) din lege prevede că un broker de asigurare şi/sau reasigurare nu poate fi acționar semnificativ sau persoană cu funcție de răspundere a unui asigurător (reasigurător) sau agent de asigurare. Un asigurător (reasigurător) sau agent de asigurare nu poate fi deținător de valori mobiliare, cote sau persoană cu funcție de răspundere a unui broker de asigurare şi/sau de reasigurare. Ideea de independență a brokerilor a fost concretizată în alin.(6) art.49, în conformitate cu prevederile căruia brokerii de asigurare şi/sau de reasigurare, având împuterniciri din partea asigurătorilor şi/sau reasigurătorilor, au dreptul să colecteze primele de asigurare şi/sau de reasigurare, să plătească în numele lor despăgubiri în moneda prevăzută în contractul de asigurare şi/sau de reasigurare, după caz, cu respectarea prevederilor legale în vigoare, să emită documente de asigurare sau de reasigurare în numele asigurătorului sau al reasigurătorului, după caz.

b) În ceea ce priveşte activitatea propriu-zisă a brokerilor, considerăm că se impune să insistăm asupra izvorului raporturilor juridice dintre broker şi clientul său.

Spre deosebire de situația agentului de asigurare, unde legea precizează că îşi desfăşoară activitatea în baza contractului de mandat, în ceea ce îi priveşte pe brokeri legea nu a acoperit această problemă. Pentru soluționarea ei, necesită, considerăm, a se face delimitare între: a) raporturile dintre brokerul de asigurare şi asigurat; b) raporturile dintre brokerul de asigurare şi asigurător. Astfel, în conformitate cu prevederile art.53

alin.(1) din lege, în cadrul activităţii sale de intermediere în asigurări şi reasigurări, brokerul de asigurare şi/sau de reasigurare reprezintă interesele *asiguratului* (*reasiguratului*) (s.n.). Anterior încheierii contractului de asigurare (reasigurare), brokerul de asigurare şi/sau de reasigurare oferă explicaţii şi recomandări privind condiţiile, termenele, limitele sau excepţiile contractului şi prima de asigurare sau reasigurare.

Totodată, din prevederile art.53 alin.(2) rezultă că brokerul de asigurare şi/sau de reasigurare intermediază încheierea contractului de asigurare (reasigurare) doar *cu asigurătorul* (*reasigurătorul*) (s.n.) licenţiat în conformitate cu prezenta lege.

Considerăm că trebuie să se aibă în vedere activitatea efectivă pe care brokerul o desfăşoară, neputând fi de acord cu opinia [12], potrivit căreia, în toate cazurile, suntem în prezenţa unui contract de mandat. Argumentul constă în faptul că nu în toate cazurile activitatea brokerului se poate subsuma obiectului contractului de mandat, aceasta fiind doar o latură a activităţii sale; el poate desfăşura o activitate care să se înscrie în obiectul contractului de prestări servicii, antrepriză sau chiar de intermediere (mijlocire). În sensul că vom fi în prezenţa unui contract de antrepriză, un exemplu edificator constituindu-l acordarea unei consultanţe de către broker unei societăţi de construcţii, în legătură cu riscurile ce pot interveni şi, corelativ, contractele de asigurare pe care le va încheia în acest sens, sau chiar cu asigurătorul cu care este de preferat să se încheie contracte de asigurare. În cazul în care activitatea brokerului constă, pe lângă consilierea şi îndrumarea potenţialului asigurat, în punerea faţă în faţă a asigurătorului şi asiguratului, fără să participe la încheierea contractului, raporturile juridice care se creează sunt specifice contractului de intermediere.

Brokerul de asigurare, în principiu, intră în raporturi juridice cu asiguratul sau potenţialul asigurat. Legea nu interzice însă ca brokerii să-şi desfăşoare activitatea şi pentru asigurători. Concluzia se fundamentează pe interpretarea sistematică a prevederilor art.53 alin.(2) din lege, care prevede că brokerul de asigurare şi/sau de reasigurare intermediază încheierea contractului de asigurare (reasigurare) doar cu asigurătorul (reasigurătorul) licenţiat în conformitate cu prezenta lege, iar, pe de altă parte, aceştia sunt îndreptăţiţi să colecteze primele în numele asigurătorilor şi chiar să emită documente de asigurare, în baza unei împuterniciri primite în acest sens (art.49 alin.(6)): brokerii de asigurare şi/sau de reasigurare, având împuterniciri din partea asigurătorilor şi/sau reasigurătorilor, au dreptul să colecteze primele de asigurare şi/sau de reasigurare, să plătească în numele lor despăgubiri în moneda prevăzută în contractul de asigurare şi/sau de reasigurare, după caz, cu respectarea prevederilor legale în vigoare, să emită documente de asigurare sau de reasigurare în numele asigurătorului sau al reasigurătorului, după caz.

În cazul în care raporturile juridice dintre broker şi client sunt specifice contractului de mandat, suntem în prezenţa *contractului de mandat de brokeraj,* care este definit în art.1 din lege ca fiind acel contract de mandat încheiat între asigurat (reasigurat) sau potenţial asigurat (reasigurat), în calitate de client, şi brokerul de asigurare şi/sau de reasigurare prin care se încredinţează acestuia din urmă negocierea încheierii contractelor de asigurare sau de reasigurare, acordarea de asistenţă înainte şi pe durata derulării contractelor sau în legătură cu regularizarea daunelor, după caz. Mandatul de brokeraj este o specie a contractului de mandat comercial, care, la rândul său, este o specie a contractului de mandat comun. Prin urmare, aceasta va fi şi consecutivitatea aplicării dispoziţiilor legale care să reglementeze raporturile dintre brokerul de asigurare şi clientul său.

În cazul în care raporturile juridice dintre broker şi client sunt specifice contractului de mandat, iar brokerul desfăşoară şi activitate de asigurare în numele asigurătorului, putem spune că ne aflăm în situaţia mandatului cu dublă reprezentare, unde brokerul este mandatar atât al asiguratului, cât şi al asigurătorului. Conflictul de interese va fi evident, cu excepţia ipotezei în care clauzele împuternicirilor sunt astfel precizate, încât este exclusă vătămarea vreunuia dintre mandanţi, sau dacă mandantul, în cunoştinţă de cauză, convine să încheie mandatul. În caz contrar, ne raliem opiniei [13], potrivit căreia mandantul poate cere anularea contractului pentru dol prin reticenţă. La această sancţiune, nu excludem adăugarea posibilităţii obligării mandantului la daune-interese, pe temeiul răspunderii civile delictuale, ţinând cont de faptul că dolul transferă problematica răspunderii în plan delictual. Pentru a evita acest conflict de interese între broker şi asigurător, legiuitorul a prevăzut expres, în art.49 alin.(5) din lege, că un broker de asigurare şi/sau reasigurare nu poate fi acţionar semnificativ sau persoană cu funcţie de răspundere a unui asigurător (reasigurător) sau agent de asigurare. Un asigurător (reasigurător) sau agent de asigurare nu poate fi deţinător de valori mobiliare, cote sau persoană cu funcţie de răspundere a unui broker de asigurare şi/sau de reasigurare.

Brokerul de reasigurare. În conformitate cu prevederile art.47 alin.(1) din Legea cu privire la asigurări, intermediari în asigurări sunt agenţii de asigurare şi brokerii de asigurare, iar intermediari în reasigurări sunt

brokerii de reasigurare. Prin urmare, apare necesitatea analizei statutului juridic al brokerilor de reasigurare ca intermediari în reasigurări.

Brokerul de reasigurare, ca intermediar, îndeplineşte atribuţia fundamentală de a aduce părţile unui viitor contract de reasigurare în contactul necesar pentru realizarea voinţei lor juridice de a încheia un contract de reasigurare, fapt ce a determinat creşterea permanentă a rolului său pe piaţa reasigurărilor. Actualmente, încheierea unui contract de reasigurare practic nu este posibilă fără participarea unui broker specializat. Reasigurarea s-a tranzacţionat cu precădere între părţi, având sediul lor social în ţări diferite, situaţie care a influenţat asupra dezvoltării pieţelor de reasigurări.

Extinderea raporturilor juridico-economice în reasigurare dincolo de graniţele unei singure ţări a făcut din această categorie de raporturi juridice un domeniu complicat şi dificil. Brokerii au devenit, astfel, indispensabili nu numai pentru rolul pe care îl au la încheierea unui contract, dar şi privitor la derularea acestui contract.

Cunoştinţele de specialitate ale brokerului de reasigurare permit acestuia plasarea unor afaceri care satisfac părţile contractului de reasigurare, fiecare în virtutea interesului comercial urmărit.

Brokerul de reasigurare acordă servicii apreciate de părţile care îi folosesc serviciile respective, cu atât mai mult cu cât, prin trecerea timpului şi, ca urmare a perfecţionării calităţilor comerciale ale serviciilor de intermediere, numărul şi valoarea activităţilor de intermediere au crescut.

Brokerul de reasigurare poate fi solicitat sa aranjeze încheierea, să încheie, să redacteze contracte, în vederea semnării de părţi, să negocieze unele modificări ale contractului de reasigurare pe măsura derulării acestuia, să efectueze chiar operaţiuni financiare (*a se vedea* Robert Merkin. Intermediarii de asigurare/ Expunere la Congresul al 11-lea al Asociaţiei Internaţionale de drept al asigurărilor. – Marackesh, 1998) [4].

Serviciile executate de brokeri, din instrucţiunea părţilor, mai pot cuprinde şi semnarea contractelor respective, în special când aceştia acţionează în numele unui grup de reasiguratori.

Brokerul de reasigurare este remunerat în acelaşi fel ca şi brokerul de asigurare prin plata unui comision aplicabil primei cedate în reasigurare. Comisioanele sunt mai mari sau mai mici, în primul rând, în funcţie de natura afacerii şi antecedentele acesteia. Dacă în anii precedenţi numărul daunelor a fost relativ mare, iar administrarea portofoliului s-a făcut nu tocmai corect de reasigurat, este evident că şi prima va fi mai ridicată. În practica internaţională comisionul este mai ridicat la contractele „cotă-parte" şi mai mic la contractele de reasigurare neproporţionale, respectiv cele de excedent de daună. Uneori, brokerul mai negociază şi primeşte un procent asupra profitului realizat la expirarea anului de gestiune.

Sfera de activitate a brokerului de reasigurare cuprinde, cu precădere, acte de intermediere în încheierea de contracte de reasigurare proporţionale, sau neproporţionale, şi mai puţin la reasigurările facultative, directe, care au caracter incidental, conexat cu alte afaceri obişnuite de părţile care l-au angajat.

Indiferent că îndeplineşte numai atribuţii de punere a părţilor în contact de afaceri, că negociază contracte de reasigurare în întregime, că modifică, în cursul executării, cu acordul părţilor contractante, contracte deja existente, că îndeplineşte activităţi de natură financiară adecvate contractului de reasigurare respectiv, brokerul este un intermediar, natura actelor şi faptelor sale juridice fiind guvernate pretutindeni, în diferite sisteme de drept, de regulile mandatului cu sau fără reprezentare. Dar, spre deosebire de unele sisteme de drept, unde brokerul de reasigurare se regăseşte în acte normative sau în precedente judiciare împreună cu intermediarul de asigurare, fie separat de acesta, în alte legislaţii, cum ar fi în dreptul nostru, activităţii brokerului de asigurare şi, pe cale de consecinţă, a celei de reasigurare i se aplică reglementările generale din Codul comercial sau din Codul civil cu privire la reprezentarea părţilor în actele juridice. Sub acest aspect, nici Legea cu privire la asigurări din 21.12.2006 nu a adus nimic nou. Reglementând de principiu, şi numai în plan organizatoric, activitatea intermediarilor de asigurare, legea nu se ocupă de probleme de drept material, de structura raporturilor juridice de reprezentare, dacă brokerul este reprezentantul asiguratului, deci, şi al reasiguratului, chiar dacă nu expres numit de persoanele pe care le reprezintă sau dacă relaţia sa juridică cuprinde şi alte activităţi de reprezentare pe parcursul derulării raportului juridic de asigurare sau reasigurare intermediat; respectiv, dacă brokerul poate să efectueze şi operaţiuni financiare etc. În art.1 din Legea cu privire la asigurări din 21.12.2006 se arată doar că brokerul reprezintă un client, în termeni generici, care ar putea fi eventual şi un asigurător. Spre deosebire de agentul de asigurare, care, fie ca persoană fizică, fie ca persoană juridică, reprezintă asigurătorul, fiind suficientă numai autorizarea asigurătorului, brokerul de asigurare trebuie să îndeplinească anumite condiţii preliminare oricărei activităţi, începând cu constituirea ca persoană juridică din domeniul asigurărilor, cu funcţionarea ca atare, continuând cu necesităţi de specialitate şi vechime în

domeniul asigurărilor şi reasigurărilor a persoanelor semnificative ale acestui broker, limitarea obiectului de activitate exclusiv la activităţi de intermediere în asigurare.

În lipsa prevederilor speciale ale noilor reglementări în domeniul asigurărilor cu privire la natura raporturilor brokerului cu clienţii săi, putem totuşi susţine că ele sunt de mandat, cu sau fără reprezentare, supuse regulilor generale din dreptul civil al Republicii Moldova, în baza cărora, făcând aplicarea deplină a principiului libertăţii contractuale, părţile pot restrânge sau lărgi sfera de activitate de reprezentare a brokerului de asigurare sau reasigurare în sistemul nostru de drept.

Având în vedere faptul că mandatul comercial are drept obiect tratarea de afaceri comerciale pe seama şi socoteala mandantului, intermediarul de reasigurare are, astfel, temei legal să acţioneze în ţara noastră şi pentru domeniul reasigurărilor. Fiind un mandat specializat, contractul de mandat va cuprinde limitele autorizării de acţionare, aşa cum prevede, de altfel, şi art.1034 Cod civil, în care se menţionează expres că împuternicirile date unei persoane pentru a încheia acte care ţin de profesia sau funcţia pe care o exercită şi care rezultă din natura lor nu trebuie specificate expres. În temeiul acestei prevederi, intermediarul de reasigurare va putea efectua şi operaţiuni de executare a contractului de reasigurare, cum ar fi primirea de sume reprezentând prime de reasigurare în vederea transferării lor la beneficiar, notificarea producerii de daune şi recuperarea acestora, toate însă cu limite de reprezentare şi eventual nominalizate, pentru a se cunoaşte exact întinderea reprezentării şi a evita angajamente juridice oneroase în raport cu cele aşteptate.

Potrivit art.1041 Cod civil, mandatarul este obligat să-l informeze neîntârziat pe mandant despre executarea mandatului şi să prezinte darea de seamă, ceea ce, în cazul brokerului de reasigurare, părţile ar urma sa convină asupra unui fel de Cover Note care să confirme reasigurarea în termenii convenţi cu clientul său. Tăcerea mandantului (reasigurat) în ceea ce priveşte descărcarea de gestiune echivalează cu reconfirmarea mandatului, urmată deci şi de descărcarea mandatarului de orice obligaţie ulterioară. Pe tot timpul exercitării mandatului său, brokerul de reasigurare, ca şi agentul de reasigurare, trebuie să fie permanent în măsură să se legitimeze ca având autorizare de reprezentare a unui reasigurat sau a unui reasigurator.

Remunerarea actelor juridice efectuate de intermediar este comisionul ce se stabileşte în proporţie cu valoarea volumului de prime transferate la un contract şi cu valoarea altor servicii prestate.

Mandatarul, intermediar de acte de comerţ, răspunde pentru daunele create din nerespectarea culpabilă a instrucţiunilor clientului său, mandant.

Brokerul de reasigurare îşi poate reţine drepturile sale restante la plată din primele de reasigurare ce le primeşte în cadrul actelor de executare ce îi sunt încredinţate de client şi că, în măsura în care nu se decide altfel, acelaşi lucru îl poate face şi agenţia de subscriere persoană juridică, asupra sumelor ce le colectează de la reasiguraţi cu scopul transferării lor către reasiguratorul pe care l-a reprezentat.

Intermediarii în asigurări/reasigurări în viziunea Comisiei Economice a Uniunii Europene

Încă din 1991, prin Recomandarea datată cu 18 decembrie, Comisia Economică a Uniunii Europene s-a pronunţat asupra intermediarului de asigurare, ca instituţie independentă, profesională de specialitate, recunoscându-le intermediarilor, agenţi generali, curtieri, brokeri dreptul de a se înregistra pe teritoriile ţărilor membre şi de a fi recunoscuţi ca atare cu drept de practică pe acele teritorii, cu respectarea reglementărilor interne privind nivelul de profesionalitate, organizarea şi funcţionarea pe acele teritorii.

Trebuie să menţionăm că Recomandarea sus-amintită pune accentul pe două condiţii principale, şi anume: caracterul independent al profesiei şi pregătirea de specialitate a componenţelor firmei, inclusiv acţionarii semnificativi. De asemenea, Recomandarea prevede condiţia prealabilă de a fi înregistrat legal ca practicant al activităţii de intermediere în asigurare/reasigurare.

Recomandarea prevede reglementări cu privire la recunoaşterea reciprocă pe piaţa Uniunii a firmelor de intermediari în asigurări în următoarele condiţii:

În conformitate cu Directiva nr.77/92 a Comisiei Economice a UE din 1976 cu privire la libertatea de stabilire şi de practicare liberă a serviciilor de asigurare/reasigurare, intermediarul de asigurare sau reasigurare este acela care pune în raporturi juridice o persoană şi o societate de asigurare/reasigurare fără a fi ţinut de acesta să se angajeze la acoperirea riscului. El pregăteşte negocierea şi încheierea contractului şi ajută, la solicitare, la gestionarea şi administrarea acelui contract, în special după producerea evenimentului asigurat, în numele şi pe contul uneia sau a mai multor societăţi de asigurare/reasigurare sau persoane care exercită

activităţi introductive începerii efectelor juridice ale contractului de asigurare/reasigurare, cum ar fi încasarea primelor de asigurare/reasigurare.

Principala cerinţă de funcţionare este profesionalismul intermediarului; respectiv, exercitarea numai a acestei activităţi. Intermediarul trebuie să posede cunoştinţe şi aptitudini pentru activitatea de asigurare/ reasigurare. Nivelul cunoştinţelor şi aptitudinilor intermediarului este determinat de legislaţiile naţionale în jurisdicţia cărora s-au înregistrat. Intermediarul de asigurare/reasigurare trebuie să posede o poliţă – de asigurare de răspundere profesională, care să fie în vigoare pe toată perioada de activitate a intermediarului şi care să-i acopere riscul de răspundere pentru actele şi faptele juridice culpabile pe perioada cât a acţionat ca intermediar de asigurări/reasigurări. Intermediarul singur şi funcţionarii acestuia, dacă avem în vedere persoanele juridice, trebuie să fie persoane onorabile, fără să fi fost declarate faliţi în activităţile anterioare şi, în fine, să dispună de o situaţie financiară care să dea încredere clienţilor. Toate aceste aspecte fiind prevăzute în legislaţiile naţionale unde s-au înregistrat, dar şi în jurisdicţiile în care îşi doresc sa-şi stabilească alte birouri sau reprezentanţe.

Referinţe:

1. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2007. - Nr.47-49/213.
2. Ciobanu A. Intermediarii în asigurări // Revista română de Drept al Afacerilor. - 2003. - Nr.2. - P.60.
3. Monitorul Oficial al României. - 2000. - Nr.148.
4. Bistriceanu Gh.D., Bercea Fl., Macovei E.I. Dicţionar de asigurări. - Chişinău: Logos, 1993, p.20-21.
5. Lambert Y. Droit des assurances. - Paris: Dalloz, 1998, p.167.
6. Ciobanu A. Intermediarii în asigurări, p.61.
7. Finţescu I.N. Curs de drept comercial. - Bucureşti: Al.Th. Doicescu, 1929, p.58.
8. Roşu C. Contractul dintre asigurător şi agenţii de asigurare încheiat în temeiul Legii nr.32/2000 privind societăţile de asigurare şi supravegherea asigurărilor // Revista de Drept Comercial. - 2001. - Nr.10. - P.47.
9. Monitorul Oficial al României. - 2002. - Nr.581.
10. Lambert Y. Droit des assurances, p.170-171.
11. Iliescu C. Contractul de asigurare de bunuri în România. - Bucureşti: ALL Beck, 1999, p.38-40.
12. Caraiani Gh., Tudor M. Dreptul asigurărilor. Probleme juridice şi tehnice. - Bucureşti: Lumina LEX, 2001, p.57.
13. Deak Fr. Tratat de drept civil. Contracte speciale. - Bucureşti: Universul Juridic, 2001, p.321-322.
14. Caraiani Gh., Tudor M. Teoria şi practica contractului de reasigurare. - Bucureşti: Lumina LEX, 2000, p.54.

Prezentat la 10.06.2008